

Εκπαιδευτικό σεμινάριο «Εκπαίδευση επαγγελματιών του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης στη συμβουλευτική και διαχείριση περιπτώσεων επιμέλειας και εποπτείας (probation)» στο πλαίσιο του προγράμματος «Probationet: A flexible, multidisciplinary, and transnational VET model for the PROBATION services and practitioners»

Αθήνα, 12 & 13/7/2023

Στις 12 & 13 Ιουλίου 2023 στο Αμφιθέατρο «Λάμπρος Μαργαρίτης» του Υπουργείου Δικαιοσύνης, πραγματοποιήθηκε το εκπαιδευτικό σεμινάριο «**Εκπαίδευση επαγγελματιών του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης στη συμβουλευτική και διαχείριση περιπτώσεων επιμέλειας και εποπτείας (probation)**». Το σεμινάριο διοργανώθηκε από το Εργαστήριο Ασθεακής Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου σε συνεργασία με το ΝΠΙΔ ΕΠΑΝΟΔΟΣ, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Erasmus+ «**Probationet: A flexible, multidisciplinary, and transnational VET model for the PROBATION services and practitioners**» (**Agreement Number: 2021-1-EL01-KA220-VET-000033290**), υπό την επιστημονική ευθύνη της Καθηγήτριας Χριστίνας Ζαραφώνιτου. Το συντονισμό του σεμιναρίου είχε η Δρ. Ελένη Κοντοπούλου.

Σκοπός του σεμιναρίου ήταν η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των επαγγελματιών της ποινικής δικαιοσύνης σχετικά με την εφαρμογή του θεσμού της επιμέλειας και εποπτείας παραβατών (probation).

Στο σεμινάριο συμμετείχαν επιμελητές ανηλίκων και επιμελητές κοινωνικής αρωγής τόσο από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Αθήνας όσο και άλλων πόλεων, δικαστές, δικηγόροι, αστυνομικοί, εκπρόσωποι δημοτικών αρχών, οι οποίοι εμπλέκονται στη διαδικασία έκτισης της ποινής της κοινωφελούς εργασίας καθώς και εθελοντές σε φορείς που ασχολούνται με την κοινωνική επανένταξη παραβατών.

Κατά την έναρξη του σεμιναρίου απηύθυναν χαιρετισμό η επιστημονικά υπεύθυνη του ευρωπαϊκού προγράμματος Probationet και Διευθύντρια του Εργαστηρίου Αστεακής Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, Καθηγήτρια κ. Χριστίνα Ζαραφωνίτου καθώς και ο κ. Σωτήρης Ευστρατιάδης, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής Αθηνών.

Στο πλαίσιο του χαιρετισμού που απηύθυνε, η Καθηγήτρια κ. Χριστίνα Ζαραφωνίτου επισήμανε τη σημασία της διαρκούς και συστηματοποιημένης εκπαίδευσης των επαγγελματιών του χώρου της ποινικής δικαιοσύνης για την ενίσχυση του έργου τους, την υποστήριξή του και τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητά του. Τόνισε μάλιστα, την ιδιαίτερη σημασία της διαρκούς επιμόρφωσης όταν αφορά Υπηρεσίες, όπως οι Επιμελητές Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής, το έργο των οποίων συναρτάται με την εφαρμογή εναλλακτικών ποινικών κυρώσεων, διαμεσολαβητικών διαδικασιών και διαδικασίες υποστήριξης ευάλωτων ατόμων, όπως οι ανήλικοι. Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος τους απαιτεί -πέραν των ειδικών γνώσεων- ιδιαίτερες δεξιότητες σε επίπεδο συμπεριφοράς και αυξημένης τήρησης της δεοντολογίας ενώ δεν σπανίζουν οι περιπτώσεις ανάγκης αντιμετώπισης και διαχείρισης κρίσεων. Η Καθηγήτρια κ. Ζαραφωνίτου, κλείνοντας, ανέφερε ότι μία εκ των βασικών προϋποθέσεων για την επιτυχή εφαρμογή του έργου των επαγγελματιών της ποινικής

δικαιοσύνης αποτελεί η θετική στάση τους απέναντι στις ποινές και τα μέτρα που καλούνται να εφαρμόσουν.

Εν συνεχεία, το λόγο έλαβε ο κ. **Σωτήρης Ευστρατιάδης**, ο οποίος τόνισε την ανάγκη θέσπισης ενός αξιόπιστου επιστημονικού εργαλείου αξιολόγησης των ανήλικων και ενήλικων ωφελούμενων καθώς και της εκπαίδευσης σε θέματα κινητοποίησής τους στην περίπτωση που διαγιγνώσκονται προβλήματα χρήσης ή ψυχολογικής φύσεως ή και συνοσηρότητας αυτών και, τέλος, την ανάγκη επιμόρφωσης στον χειρισμό περιπτώσεων αντικοινωνικής συμπεριφοράς (λ.χ. επιθετικότητα ή εμπλοκή σε ποινικά αδικήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας).

Έπειτα, ακολούθησε πραγματοποίηση εισηγήσεων σε θεματικές, όπως η εφαρμογή του θεσμού της επιμέλειας και εποπτείας παραβατών καθώς και οι καλές πρακτικές στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, το φαινόμενο της υποτροπής, οι σχετικοί παράγοντες διακινδύνευσης και οι παράγοντες που σχετίζονται με την αποχή από το έγκλημα, τα εργαλεία εκτίμησης κινδύνου και αναγκών των παραβατών, η συμβουλευτική με παραβάτες, οι δυσκολίες της θεραπευτικής σχέσης σε άτομα με χρόνιο τραύμα, τα οποία έχουν εκτεθεί σε βίαια περιβάλλοντα και η ψυχική ανθεκτικότητα του θεραπευτή καθώς και η συμβουλευτική σε ομάδες. Εκτός από τις εισηγήσεις πραγματοποιήθηκε και ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον βιωματικό εργαστήριο αναφορικά με την ομαδική ψυχοεκπαίδευση διαχείρισης θυμού ανήλικων παραβατών.

Πιο συγκεκριμένα, η κ. **Έφη Ντρούβα, Κοινωνιολόγος και Υπ. Δρ. Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου**, παρουσίασε το πρόγραμμα Probationet, το σκοπό του, τους στόχους του και τα αναμενόμενα αποτελέσματά του. Εν συνεχεία, η κ. **Χαρά Γαλανού, Επιμελήτρια Ανηλίκων Αθηνών, Νομικός-Εγκληματολόγος και Διαπιστευμένη Διαμεσολαβήτρια Αστικού & Εμπορικού Δικαίου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης**, ανέλυσε το νομικό πλαίσιο γύρω από το θεσμό της επιμέλειας και εποπτείας των ανήλικων παραβατών, τις αρχές που διέπουν την εξωίδρυματική μεταχείρισή τους καθώς και τις αναγκαίες προτεραιότητες κατά την υλοποίηση μιας τέτοιας μεταχείρισης, ενώ η κ. **Θεοδώρα Αδαμάκη, Επιμελήτρια Κοινωνικής Αρωγής Αθηνών, Κοινωνιολόγος και Υπ. Δρ. Πανεπιστημίου Πελοποννήσου**, παρουσίασε το νομικό και οργανωτικό πλαίσιο των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής δίνοντας έμφαση στην εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας ως εναλλακτικής ποινής εκτιμώμενης στην κοινότητα. Ακολούθως, η κ. **Ελένη Κοντοπούλου, Νομικός-Δρ. Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου**, ανέλυσε το πλαίσιο εφαρμογής του θεσμού της επιμέλειας στις χώρες εταίρους του προγράμματος Probationet (Ιταλία, Πορτογαλία, Τουρκία και Βουλγαρία) και

στη συνέχεια προχώρησε σε παρουσίαση αναφορικά με το φαινόμενο της υποτροπής, τους σχετικούς εξηγητικούς παράγοντες και την αποχή από το έγκλημα καθώς και στα διαθέσιμα πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα στην Ελλάδα. Στην ίδια κατεύθυνση, η κ. **Μάρθα Λεμπέση, Κοινωνιολόγος, Υπ. Διδάκτωρ Εγκληματολογίας ΕΚΠΑ, συνεργάτιδα του ΝΠΙΔ «ΕΠΑΝΟΔΟΣ»**, πραγματοποίησε εισήγηση αναφορικά με το ρόλο του εγκλεισμού στη φυλακή στο φαινόμενο της υποτροπής έτσι όπως αυτός αποτυπώνεται μέσα από ποιοτικά ερευνητικά δεδομένα στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν τρεις εισηγήσεις σχετικά με τα εργαλεία εκτίμησης κινδύνου και αναγκών των παραβατών. Ειδικότερα, η κ. **Έλλη Ανίτση, Ψυχολόγος, Υπ. Δρ. Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου**, μίλησε για την εκτίμηση κινδύνου και αναγκών στη βάση του γνωστού επανενακτικού μοντέλου «Risk-Needs-Responsivity Model», ενώ η κ. **Ευαγγελία Δελαβέκουρα, Επιμελήτρια Ανηλίκων Αθηνών, ΜΑ Κοινωνική Λειτουργός** και η κ. **Θεοδώρα Αδαμάκη**, ανέλυσαν το πλαίσιο της πρακτικής εφαρμογής της εκτίμησης αναγκών των ανήλικων και ενήλικων παραβατών υπό επιμέλεια και εποπτεία αντίστοιχα στην Ελλάδα. Η πρώτη ημέρα του σεμιναρίου ολοκληρώθηκε με εισήγηση της κ. **Έλλης Ανίτση** στη συμβουλευτική με παραβάτες του ποινικού νόμου καθώς και τις σχετικές βασικές δεξιότητες.

Η δεύτερη ημέρα του εκπαιδευτικού σεμιναρίου ξεκίνησε με την παρουσίαση καλών πρακτικών στο πλαίσιο εφαρμογής του θεσμού της επιμέλειας και εποπτείας (probation) στις χώρες-εταίρους του προγράμματος Probationet από τη **Δρ. Ελένη Κοντοπούλου** και εν συνεχεία η **Δρ. Αφροδίτη Μαλλούχου, Επιμελήτρια Ανηλίκων Πειραιά, Κοινωνική Λειτουργός & Διαπιστευμένη Διαμεσολαβήτρια του Υπουργείου Δικαιοσύνης**, αναφέρθηκε στην εφαρμογή της ομαδικής ψυχοεκπαίδευσης διαχείρισης θυμού ανήλικων παραβατών ως καλής πρακτικής σε επίπεδο τόσο πρωτογενούς όσο και τριτογενούς πρόληψης. Ακολούθως, η κ. **Ευαγγελία Δελαβέκουρα** παρουσίασε αναλυτικά τις δράσεις κινητοποίησης και ενδυνάμωσης νεαρών παραβατών της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθηνών και έπειτα πραγματοποιήθηκε βιωματικό εργαστήριο με τη συμμετοχή όλων των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτών, υπό το συντονισμό της **Δρ. Αφροδίτης Μαλλούχου** στο πεδίο της ομαδικής ψυχοεκπαίδευσης για τη διαχείριση θυμού.

Οι τρεις τελευταίες εισηγήσεις της δεύτερης ημέρας του σεμιναρίου αφορούσαν την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης παραβατών με σκοπό την ψυχοκοινωνική επανένταξή τους, εισήγηση η οποία πραγματοποιήθηκε από την κ. **Χαρά Βλαστάρη-Δυοβουνιώτου, Ψυχολόγο-Κοινωνιολόγο & Υπ. Δρ. Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου**, τις ιδιαιτερότητες και δυσκολίες της θεραπευτικής σχέσης σε άτομα με χρόνιο ψυχικό τραύμα λόγω παρατεταμένης έκθεσης σε βίαια περιβάλλοντα και τα ζητήματα ψυχικής ανθεκτικότητας του θεραπευτή, εισήγηση η οποία πραγματοποιήθηκε από την κ. **Ευφροσύνη Σπανέα, Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας**, και τέλος, τις βασικές δεξιότητες ομαδικής συμβουλευτικής και διαχείρισης ομάδων, τις οποίες παρουσίασε αναλυτικά ο κ. **Στέλιος Νικόπουλος, Ψυχολόγος, ΜΡΗ, ΜSc c.- Ψυχοθεραπευτής**.

Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου αναπτύχθηκε γόνιμος επιστημονικός διάλογος μεταξύ των συμμετεχόντων αναφορικά με όλες τις θεματικές των εισηγήσεων. Από τις παρουσιάσεις των εισηγητών αλλά και από τη συζήτηση που αναπτύχθηκε, αναδείχθηκε ο σημαντικός ρόλος τόσο των επιμελητών ανηλίκων όσο και των επιμελητών κοινωνικής αρωγής στην εφαρμογή του θεσμού της επιμέλειας και εποπτείας παραβατών και κατ' επέκταση στην πρόληψη του φαινομένου της υποτροπής και τη διαδικασία της κοινωνικής επανένταξης. Στο πλαίσιο αυτό, πρωταρχική σημασία έχει η σχέση εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται μεταξύ του επιμελητή και του παραβάτη υπό επιμέλεια και εποπτεία, τα εργαλεία, τα οποία αξιοποιούνται για την εκτίμηση του κινδύνου και των αναγκών καθώς και το εξατομικευμένο σχέδιο παρέμβασης,

το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει τον παραβάτη, το οικογενειακό του περιβάλλον, το θύμα και την ίδια την κοινότητα. Σε σχέση μάλιστα, με το ρόλο της κοινότητας αναδείχθηκε η ανάγκη ενίσχυσης των συνεργειών με την κοινότητα και ανάπτυξης ενός συμπαγούς δικτύου θεσμικών και κοινωνικών εταίρων με σκοπό τη διευκόλυνση της διαδικασίας της κοινωνικής επανένταξης. Τέλος, αναδείχθηκε τόσο η ανάγκη αξιολόγησης του πλαισίου εφαρμογής του θεσμού της επιμέλειας και εποπτείας των παραβατών και των σχετικών πρακτικών όσο και η ανάγκη για μια πολυεπίπεδη εκπαίδευση των επιμελητών, οι οποίοι, αν και αποτελούν αδιαμφισβήτητα επαγγελματίες υψηλού επιστημονικού επιπέδου, έχουν ανάγκη την εφαρμογή μιας κοινής μεθοδολογίας για την αποτελεσματικότερη άσκηση του έργου τους.

Το σεμινάριο ολοκληρώθηκε με επιτυχία, οι εισηγήσεις ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες ενώ υπήρξε μεγάλη ανταπόκριση από τους συμμετέχοντες, η οποία εκδηλώθηκε μέσα από την ουσιαστική συζήτηση. Στο πλαίσιο αυτό, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους και διατύπωσαν επιτακτικά το αίτημα της διαρκούς επιμόρφωσης καθώς και την επιθυμία τους για συνεργασία με τους επιστημονικούς φορείς διοργάνωσης του σεμιναρίου.

Εν κατακλείδι, το σεμινάριο προσέφερε την ευκαιρία ανταλλαγής πλούσιας επιστημονικής γνώσης, απόψεων και εμπειρίας ανάμεσα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους ενώ η διαθέσιμη εκπαιδευτική online πλατφόρμα που έχει ήδη δημιουργηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος Probationet, θα δώσει την δυνατότητα για περαιτέρω συνεργασία των εκπαιδευόμενων με επαγγελματίες του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης από τον ευρωπαϊκό χώρο με σκοπό την ανταλλαγή γνώσης, εμπειρίας και πρακτικών στον τομέα της επιμέλειας και εποπτείας παραβατών.